

Μαρκ Μπλάιθ

Η ΕΕ είναι ένα μόνιμο θέατρο του παραλόγου

Ο καθηγητής Διεθνών Οικονομικών στο Πανεπιστήμιο Μπράουν μιλάει στο Documento για την κρίση του ευρώ, τους γεωπολιτικούς ανταγωνισμούς και το μέλλον του δολαρίου

Συνέντευξη στον Κωνσταντίνο Βενάκη Φωτογραφία Δημήτρης Μπαλωμένος

«**Ε**νώ πρακτικά έχουμε ξεφύγει από την Covid, στην ουσία ζούμε τον σαρκασμό του παραλόγου: όλοι μοιάζουν να είναι πάρα πολύ απασχολημένοι, είναι ενθουσιασμένοι και όλοι ξεχνάνε ότι έγινε όλο αυτό εδώ και δυο χρόνια» τόνισε σε συνέντευξή του στο Documento ο Μαρκ Μπλάιθ, καθηγητής Διεθνών Οικονομικών στο Πανεπιστήμιο Μπράουν, ο οποίος βρέθηκε στην Αθήνα προσκεκλημένος σε εκδήλωση του μετά, του Κέντρου Μετακαπιταλιστικού Πολιτισμού του ΜΕΡΑ25, για τα 20 χρόνια από την εισαγωγή του ευρώ στη ζωή μας.

Ο πανεπιστημιακός μίλησε στο Documento για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει το ευρώ μετά τις αλληλέλληλες κρίσεις χρέους, πανδημίας, ενέργειας, γεωπολιτικής, αλλά και για την ελλοξεύουσα επιστροφή του στασιμοληθωρισμού. Επίσης απάντησε στο αν παρατηρεί την ανάδωση ενός νέου οικονομικού μοντέλου με στοιχεία κείνοι ανά και κατεύθυνση μιλιταριστική. Οσον αφορά το μέλλον του δολαρίου, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Μπράουν υπογραμμίζει ότι μέχρι στιγμής δεν οικιαγραφείται κάποια εναλλακτική, δηλώνοντας πως «μέχρι να βρεθεί διαφορετικός τρόπος για να καταθέσει υπάρχει ένα πρόβλημα με τη θέση περί τέλους του δολαρίου».

Σε προηγούμενη συνέντευξή σας περιγράψατε την ΕΕ ως «θέατρο του παραλόγου» (shit show). Γιατί;

Επειδή η ΕΕ είναι ένα μόνιμο θέατρο του παραλόγου. Μια καλή σύγκριση είναι η Ουκρανία. Όλοι είναι πολύ ενθουσιασμένοι που ο πόλεμος στην Ουκρανία ενοποίησε την Ευρώπη ξαφνικά. Είναι οι ίδιοι άνθρωποι που θέλουν να καθίσουν τον Πούτιν στο εδώλιο για εγκλήματα πολέμου – γεγονός που ενδεχομένως να είναι τελείως δικαιολογημένο. Βέβαια, είναι οι ίδιοι άνθρωποι που ξοδεύουν σχεδόν 800 εκατ. την ημέρα για πετρέλαιο και αέριο. Υπάρχει μια συνεχής υποκρισία. Αν γυρίσεις ένα χρόνο πίσω και λίγο πριν από την περίοδο της Covid, θα δεις ότι είχαμε μια «καμιλτονιανή στιγμή». Το Ταμείο Ανάκαμψης που απαρτίζεται από 750 δισ. ευρώ, τα οποία θεωρητικά θα κάνουν τη μεγάλη διαφορά, αποτελεί την αρχή της δημιουργίας ενός κυρίαρχου εργαλείου κοινού δανεισμού. Φυσικά κάτι τέτοιο δεν ισχύει. Τα μισά χρήματα ακόμη δεν έχουν δοθεί, πόσο μάλλον να δαπανηθούν. Ενώ πρακτικά έχουμε ξεφύγει από την Covid, στην ουσία ζούμε τον σαρκασμό του παραλόγου: όλοι μοιάζουν να είναι πάρα πολύ απασχολημένοι και, ενθουσιασμένοι έπειτα από δύο χρόνια, ξεχνάνε ότι έγινε όλο αυτό. Ελπίζω ότι δεν θα γίνει έτσι και με την Ουκρανία. Διότι η διαφορά της Ουκρανίας με την απάντηση της ΕΕ στην πανδημία είναι ότι άνθρωποι πεθαίνουν εξαιτίας του πολέμου και η κατάσταση μπορεί πολύ εύκολα να ξεφύγει. Εντούτοις υπάρχει μεγάλο θέμα με την επιτελεστική απόδοση «δράση σε ευρωπαϊκό επίπεδο». Λέγοντας επιτελεστική εννοώ ότι «σε βλέπουν να κάνεις κάτι». Πριν από μερικά χρόνια, όταν είχα-

με το επενδυτικό σχέδιο Γιούνκερ, περιλάμβανε 300 δισ. ευρώ που έπρεπε να ξοδευτούν και όριζε και πού. Δεν ξέρω τι συνέβη ή τι έγινε, αλλά νομίζω ότι αν είχαν ξοδευτεί αυτά τα χρήματα, όλοι θα το ήξεραν. Ωστόσο κανείς δεν το θυμάται. Πράγματα ανακοινώνονται, άνθρωποι αναλαμβάνουν να κάνουν πράγματα που θα έχουν τόσο μεγάλο αντίκτυπο και η ζωή φαίνεται να συνεχίζεται κανονικά.

Η ευρωζώνη από το 2010 χαρακτηρίζεται από αλληλέλληλες κρίσεις: από την κρίση δημοσίου χρέους στην κρίση της πανδημίας, της ενέργειας, τη γεωπολιτική κρίση και τώρα ο κίνδυνος επιστροφής του στασιμοληθωρισμού είναι μεγάλος. Μπορεί το ευρώ να υπερβεί τις προκλήσεις αυτές; Είναι σαν να λες ότι οι ΗΠΑ είναι πολωμένες, τα πάντα είναι πολιτικοποιημένα, οι Δημοκρατικοί θα χάσουν και να ρωτάς αν το δολάριο μπορεί να κάνει κάτι γι' αυτό. Γιατί να πιστεύεις ότι το δολάριο μπορεί να κάνει κάτι γι' αυτό; Αλλά ναι, υπάρχει ένα δομικό στοιχείο στο ευρώ που δεν βοηθάει. Μολαυτά, αν η κριτική είναι ότι δεν θα κάνουν ένεση ρευστότητας, τότε έχουν αποδείξει πως μπορούν να το κάνουν. Εννοώ ότι ο λόγος για τον οποίο ολόκληρο το οικοδόμημα κρατάει όρθιο από το 2012 τουλάχιστον είναι η ΕΚΤ. Ένα απλό παράδειγμα αυτού είναι η Ιταλία. Ο μόνος λόγος που τα ιταλικά ομόλογα πωλούνται είναι ότι είναι τόσο περιορισμένα. Απλώς επειδή η ΕΕ έγινε ο αγοραστής έσοχης λύσης του ιταλικού χρέους καθ' όλη τη δι-

«Θα έπρεπε να σκεφτόμαστε λίγο περισσότερο για τις συνολικές συνέπειες της στροφής της Ευρώπης προς τον μιλιταρισμό αλλά και το εάν αυτό θα κρατήσει. Διότι πρέπει να σκεφτούμε πόσο καιρό χρειάζεται για να χτιστεί ένας στρατός»

«Μέχρι να βρεθεί ένας διαφορετικός τρόπος για να καταθέσεις, υπάρχει ένα πρόβλημα με τη θέση περί τέλους του δολαρίου. Δεν σχετίζεται με ισορροπία ισχύος ανάμεσα στις κυβερνήσεις αλλά με το γεγονός ότι κάποιος χρειάζεται τραπεζικά περιουσιακά στοιχεία»

άρκεια της πανδημίας. Το πρόβλημα είναι εάν η Ευρώπη επισήμως ανεπαρόφωτη επιδείωση στη σχέση με τη Ρωσία για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, χωρίς να τινάζει τον κόσμο στον αέρα, αυτό είναι ένα άσχημο σημείο και εκείνη τη στιγμή νομίζω ότι δεν θα χρειάζεται να ανησυχούμε πόσο θετική θα είναι η δημοσιονομικά όψη.

Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία μεταμόρφωσε την αμυντική πολιτική της Ευρώπης. Ο καγκελάριος Σολτς έχει ήδη εξαγγείλει αύξηση των αμυντικών δαπανών κατά 100 δισ. ευρώ, άλλες χώρες θα πράξουν προς την ίδια κατεύθυνση και άλλες πρόκειται να ακολουθήσουν. Παρατηρείται η ανάδωση μιας κίνησης πολεμικής οικονομίας λόγω του πολέμου;

Είναι καλό ερώτημα. Δεν ξέρω, για να είμαι ειλικρινής. Να μερικοί λόγοι που κάτι τέτοιο δεν θα συμβεί. Τα διοικητικά θα ξοδεύονται σε μία κατηγορία: στα πυρομαχικά. Που είναι εκπληκτικό. Προφανώς τα πυρομαχικά είναι πολύ ακριβά. Δεν ξέρω πόσες θέσεις εργασίας δημιουργούνται, δεν ξέρω ποιο είναι το δημοσιονομικό επακόλουθο αυτού. Θα εκπλαγώ εάν είναι τόσο μεγάλο. Αλλά ως υποθέσουμε ότι είναι, κυρίως στο περιεχόμενο και το εύρος. Τότε αυτό που θα έχει είναι ένα χαλαρό και οι δημοσιονομικές δομές θα βρίσκονται σε δεύτερη μοίρα. Υπάρχει μια σειρά από επιχειρήματα που είναι αποδεκτά κατά μήκος του πολιτικού φάσματος, ξεχνώντας τους παράλογους στόχους για τα ελλείμματα που η ΕΕ προσποιείται ότι εφαρμόζει από την κρίση και έπειτα. Συνεισώς, με έναν τρόπο ανοίγεται ένας βαθμός ευκαμψίας. Από την άλλη, εξαιτίας της τερστικής έλλειψης προσφοράς λόγω της Covid και τώρα του πολέμου, η κρίση συνεχίζεται πλέον με τον πληθωρισμό. Συνεπώς, εάν ο πληθωρισμός κάνει τους φτωχούς φτωχότερους, τότε η απάντηση των κεντρικών τραπεζών είναι η αύξηση των επιτοκίων, γεγονός που καθιστά τον δανεισμό ακόμη πιο ακριβό. Όλα αυτά ενώ κάνεις τους Γερμανούς φτωχότερους φτάνοντας στρατό. Νομίζω ότι κάναμε αυτό το πείραμα παλαιότερα και δεν πήγε τόσο καλά. Επομένως, θα έπρεπε να σκεφτόμαστε λίγο περισσότερο για τις συνολικές συνέπειες της στροφής της Ευρώπης προς τον μιλιταρισμό αλλά και το εάν αυτό θα κρατήσει. Διότι πρέπει να σκεφτούμε πόσο καιρό χρειάζεται για να χτιστεί ένας στρατός. Παραδείγματος χάριν, η συμφωνία ΑΚΚΥΣ προέβλεπε την παράδοση πυρηνικών υποβρυχίων το 2036 και έχουμε το 2022. Πάντοτε αυτά τα πράγματα θέλουν χρόνο και υπάρχει διόγκωση του κόστους. Μπορεί να περάσουν και 20 χρόνια για να εμφανιστούν αυτά τα υποβρυχία. Ετσι, για να κατασκευάσεις όλα αυτά τα πράγματα χρειάζονται πολύ χρόνο, ενώ ο μόνος τρόπος που μπορείς να τα διατηρήσεις αυτό είναι εάν οι σχέσεις με τη Ρωσία γίνουν αμε-

τάκλτα κακές, κάτι το οποίο είναι πολύ επικίνδυνο. Αν είναι να έχεις ανεπαρόφωτη επιδείωση στη σχέση με τη Ρωσία για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, χωρίς να τινάζει τον κόσμο στον αέρα, αυτό είναι ένα άσχημο σημείο και εκείνη τη στιγμή νομίζω ότι δεν θα χρειάζεται να ανησυχούμε πόσο θετική θα είναι η δημοσιονομικά όψη.

Η Ρωσία από εδώ και πέρα θα ζητάει να πληρώνεται σε ρούβλια για τις εξαγωγές του φυσικού αερίου, βγαίνοντας από το σύστημα πληρωμών του δολαρίου και του ευρώ. Το παγκόσμιο νομισματικό σύστημα μετασχηματίζεται; Βλέπουμε ότι έχουν γίνει συμφωνίες με τους Κινέζους, τους Ινδούς και τους Τούρκους. Μπορούμε να πούμε ότι παίζεται ένα παιχνίδι εναντίον του δολαρίου;

Δεν ξέρω αν όλοι παίζουν το παιχνίδι εναντίον του δολαρίου. Γιατί η Ινδία να παίζει παιχνίδι εναντίον του δολαρίου; Είναι πολύ χαρούμενοι να λαμβάνουν πληρωμές σε κάτι διαφορετικό από το δολάριο και όλοι βρίσκονται σε συναγερμό επειδή ακόμη και τα αποθεματικά της κεντρικής τράπεζας σε δολάρια μπορούν να κατασχεθούν. Τα παραχθέντα εμπορεύματα πρέπει να πληρωθούν σε ευρώ, να τα περάσεις από το παγκόσμιο σύστημα και αυτό σε κάνει ευάλωτο. Υπάρχουν λόγοι που οι άνθρωποι θα διαφοροποιηθούν. Ωστόσο είμαι πολύ σκεπτικός σχετικά με το αν θα υπάρξει τέτοιο γεγονός εξεγερμένο εναντίον του δολαρίου. Νομίζω ότι αυτό υποδηλώνει έναν ορισμένο βαθμό πολιτικής ενόστιας εναντίον των ΗΠΑ που δεν υπάρχει. Το δεύτερο πράγμα που με κάνει λίγο σκεπτικό, όπως έχουμε ακούσει πολλές φορές στο παρελθόν, είναι πως το τέλος της αμερικανικής ηγεμονίας με τον ένα ή τον άλλο τρόπο είναι κάτι κοινό. Αλλά αν το σκεφτείς, υπάρχει ένα θεμελιώδες πρόβλημα για το ευρώ. Δεν έχει να κάνει με τις κυβερνήσεις αλλά με τις επιχειρήσεις και τα άτομα. Υπάρχει το εζής δίλημμα: φαντάσου ότι είσαι αμερικανική ή ινδική επιχείρηση που πουλάει προϊόντα στην Κίνα ή τη Ρωσία και πληρώνεται σε τοπικό νόμισμα. Αυτό είναι εμπεδίο, όχι κάποιο ατού. Τι θα το κάνει αυτό το νόμισμα; Δεν μπορείς να το βάλεις στο τραπεζικό σου σύστημα διότι θα χάσεις πολλά από τη μετατροπή. Το πιο εύκολο που μπορείς να κάνεις είναι να αγοράσεις ένα επενδυτικό αγαθό. Η μεγαλύτερη χρηματοπιστωτική αγορά είναι η αμερικανική. Η αμερικανική χρηματοπιστωτική αγορά είναι δέκα φορές μεγαλύτερη από την κινεζική. Ακολουθώντας είναι πολύ εύκολο να έχεις καταθέσει κάποιος σε δολάρια. Με το να κατέχεις περιουσιακά αγαθά σε δολάρια δεν υπάρχει ρίσκο. Μέχρι να βρεθεί ένας διαφορετικός τρόπος για να καταθέσεις, υπάρχει ένα πρόβλημα με τη θέση περί τέλους του δολαρίου. Δεν σχετίζεται με ισορροπία ισχύος ανάμεσα στις κυβερνήσεις αλλά με το γεγονός ότι κάποιος χρειάζεται τραπεζικά περιουσιακά στοιχεία και αυτό είναι το οικονομικό μέσο, καλώς ή κακώς.